

Õiguskantsler

Signe Riisalo
sotsiaalkaitseminister
Sotsiaalministeerium
info@sm.ee

Teie nr

Meie 01.04.2021 nr 7-4/201834/2102308

Riigi kompenseeritavad laste erijalatsid

Lugupeetud sotsiaalkaitseminister

Õiguskantsleri poole pöördus lapsevanem, kes on oma lapsele riigi poolt kompenseeritavate ortopeediliste jalatsite ostmisel erandit taotlenud kaks aastat järjest, ning leiab, et piirnormiks seatud kolmest paarist jalatsitest kalendriaastas koolilapsele ei piisa.

Palun Teil põhjalikult kaaluda riigi kompenseeritavate ortopeediliste jalatsite piirnormi suurendamist nende laste jaoks, kelle puhul on Sotsiaalkindlustusameti praktika põhjal näha, et kehtiv piirnorm – kolm paari jalatseid kalendriaastas – ei vasta laste tegelikele vajadustele. Riigi kompenseeritavate jalatsite piirnormi suurendamine hõlbustaks puudega lapse vanemate asjaajamist ning vähendaks Sotsiaalkindlustusameti töökoormust. Palun kaaluda ka võimalust suurendada kõigi kompenseeritavate ortopeediliste lastejalatsite piirnormi.

Ootan Teie vastust 1. septembriks 2021. aastal.

Laste erijalanõudele kehtestatud piirnorm

1. Riik on seadnud I ja II kategooria kompenseeritavate ortopeediliste jalatsite ühe paari piirhinnaks 274 eurot, III kategooria jalatsipaari kohta 105 eurot ning jalatsipaari kohanduse korral 60 eurot. Riik kompenseerib laste ortopeediliste jalatsite piirhinnast 50–90 protsenti ([sotsiaalhoolekande seaduse \(SHS\) § 50 lg 8](#)). Kompenseeritavate jalatsite piirhinda arvestades ei saa eeldada, et need jalatsid oleksid peredele ilma riigi toeta kättesaadavad.

2. Sotsiaalkaitseministri määrusega „[Abivahendite loetelu, abivahendite eest tasu maksmise kohustuse riigi poolt ülevõtmise otsustamise ja erandite tegemise tingimused ja kord ning abivahendi kaardi andmed](#)“ (edaspidi määrus) kinnitatud [abivahendite loetelu](#) alusel kompenseerib riik kalendriaasta jooksul kuni kolme paari laste ortopeediliste jalatsite soetamise. See piirnorm kehtestati aastal 2000 ning seda ei ole muudetud, kuigi riigi rahalised võimalused on 20 aasta taguse ajaga võrreldes tunduvalt suuremad.

3. Riigi soodustusega ortopeedilisi jalatseid on vanematel võimalik saada oma lastele ka rohkem, kui piirnorm ette näeb. Sel juhul tuleb taotleda erandit. Erandi taotlemise tingimused ja kord, sealhulgas piirlimiidist suuremas koguses abivahendite saamine, on kehtestatud määrusega. Abivahendite kompenseerimise otsuse teeb Sotsiaalkindlustusamet.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Sotsiaalkindlustusameti selgituste kohaselt tehakse igal aastal analüüs, millega selgitatakse välja, kas kehtivat määrust ja abivahendite loetelu on vaja muuta: analüüsitakse, kas abivahendite piirhindu, kompenseeritavat piirmäära ja piirnorme tuleb suurendada. Otsuste tegemisel lähtutakse tehingute analüüsist. See analüüs ei ole seni piirnormati suurendamist toetanud selle tõttu, et ainult väike osa riigi soodustusega jalatseid ostnud inimesi on seda palunud suurendada.

5. Sotsiaalkindlustusameti andmetel vajas 2019. aastal riigi soodustusega ortopeedilisi jalatseid kokku 2191 last, neist 21 lapse vanemad taotlesid piirnormati ületavat erandit. Enamik neist lastest vajas eritellimusel valmistatud ortopeedilised jalatseid või ortoosjalatseid. See tähendab, et need lapsed ei saa kanda kalleid, ent I ja II kategooria jalatsitega võrreldes siiski odavamaid masstoodanguna valmistatud III kategooria jalatseid. Erandit taotlenud vanemate avaldused on enamasti rahuldatud.

6. Iga erandit taotlev inimene peab esitama põhjendatud avalduse, millele tuleb vajaduse korral lisada teisi dokumente. Kuna erandi taotlemisel ei ole selle tulemus avaldajale ette teada, on kogu menetlus taotlejale närvesööv. Kui peres on puudega laps, on vanematel lapse abivajaduse tõttu muidki muresid, ning erandi taotlemine selle tõttu, et riigi kehtestatud jalatsite piirnorm ei vasta lapse tegelikele vajadustele, koormab lapsevanemaid asjatult.

Piirnormati vastavus seadusele ja põhiseadusele

7. Sotsiaalhoolekande eesmärk on suurendada inimese iseseisvat toimetulekut ning abi pakkudes tuleb esmajärjekorras lähtuda inimese abivajadusest. Abivahendi andmine täidab neid eesmärke, kuna nii saab ennetada puude süvenemist, kompenseerida funktsioonihäiret, parandada ja säilitada inimese iseseisvust ning tegevus- ja töövõimet. Riigi kompenseeritavate abivahendite piirnorm peaks väljendama abivahendite mõistlikku kogust, mida inimesed aasta jooksul vajavad. Seejuures tuleb arvesse võtta riigieelarve võimalusi ([SHS § 3 lg 1 punktid 1, 2; § 48 lg 1, lg 3 punktid 4 ja 8, lg-d 6 ja 7; 98 SE seletuskirja](#) lk 43; [693 SE seletuskirja](#) lk 29). Ometi ei ole see eesmärk täidetud, kui ühele selgelt piiritletud lasterühmale (individuaalselt valmistatud ortopeedilisi jalatseid või ortoosjalatseid vajavad lapsed) taotletakse järjepidevalt piirnormati ületavat erandit, ning need taotlused enamasti rahuldatakse. Erandi taotlemise õigus ja menetlus on seaduses loodud selleks, et pakkuda lisatuge neile, kes vajavad tavapärasest rohkem abivahendeid ([SHS § 47 lg 7 p 3; 693 SE seletuskirja](#) lk 28). Olukorras, kus on tegemist lapse tavapärase vajadustega, mille katmist sellises ulatuses ei saa tema vanematelt oodata, pole tegu seaduses silmas peetud erandolukorraga.

8. Kõigis lapsi puudutavates otsustes ja ettevõtmistes tuleb esikohale seada lapse huvid ([lapse õiguste konventsioon \(LÕK\) artikkel 3 lg 1; LÕK üldkommentaar nr 14 \(2013\)](#), punktid 71, 73, 75; [lastekaitseaduse](#) § 5 p 3). Puudega laps peab saama areneda ja ühiskonnaelus osaleda samamoodi, nagu kõik teised lapsed. Nagu teiste laste puhul, sõltub puudega lapse tulevik lapsepõlves saadud kogemustest ja toest, mida talle on antud oma võimete arendamiseks. Laps, kes vajab ortopeedilisi jalatseid, peaks neid saama piisavas koguses, et ta võiks teiste lastega võrdselt igapäevaelus osaleda. See toetab tema heaolu ja arengut, võimaldab osaleda jõukohastes tegevustes ning ennetada võimalikku survestamist ja kiusamist eakaaslaste poolt. Tuleb arvestada, et lastel on näiteks lasteaias ja koolis vaja vahetusjalatseid, spordijalatseid ja pidulikke kingi, samuti on lastel õigus käia huvikoolis, kus võib samuti vaja minna erijalatseid. Ei saa ka unustada, et lapse jalg kasvab. Piisaval hulgal erijalanõude puudus võib takistada eakohastes tegevustes osalemist.

9. ÜRO [lapse õiguste konventsioon](#) näeb ette puudega lapse õiguse erihoolitsusele ning riigi kohustuse osutada sel eesmärgil lapse vanematele või hooldajatele abi (PIK preambuli põhjendus (r); LÕK artikkel 23). Sama kinnitab [Euroopa lasteombudsmanide võrgustiku avaldus](#) puudega laste ja noorte kohta. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon ning parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta rõhutavad puuetega inimeste õigust saada riigi toel abivahendeid

iseseisva toimetuleku hõlbustamiseks ja ühiskondlikus elus osalemiseks ([puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#) artikkel 19, artikli 20 punkt (b); [puuetega inimeste õiguste komitee üldkommentaar nr 6 \(2018\)](#), punkt 59; [parandatud ja täiendatud sotsiaalharta](#) artikkel 15 lg 3; [sotsiaalharta praktika kokkuvõtte](#) lk 161, 162). [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) §-st 12 ja § 28 lõikest 4 tulenevalt peab riik kõikides eluvaldkondades kõrvaldama puudest tingitud ebavõrdsuse, et puuetega inimestel oleks võimalik realiseerida oma õigusi teistega võrdselt.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise